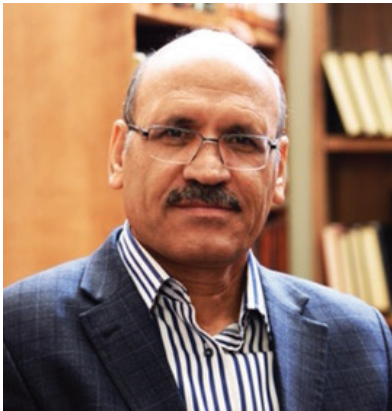

«حافظ و انسان»

موضوع علمی بیست و سومین یادروز حافظ

مدنظر حافظ انسانی فرازمینی است یا می‌تواند در دسترس باشد؟ خاستگاه اندیشگانی حافظ کجاست که می‌گوید: «با دوستان مروت با دشمنان مدارا»؟

حافظ خواستار چه نوع دوستی میان انسان‌هاست که این همه بر مفهوم دوستی پای فشرده است؟

مدیر کرسی پژوهشی حافظ بیان کرد: باید دید در دیدگاه حافظ، رابطه‌ی انسان با اجتماع و رابطه‌ی انسان با خداوند چگونه بازتعریف شده است؟ آیا سرنوشت انسان محتوم و تغییرناپذیر است؟ آیا انسان قدرتی برای تغییر سرنوشت خود دارد یا ندارد؟ آیا باید بر دانش یا تقوای خود تکیه کرد یا باید توکل کرد و آرام گرفت؟ رابطه‌ی انسان‌های مختلف با باورها و اندیشه‌های گوناگون چگونه باید باشد؟ حافظ که معتقد است «که رستگاری جاوید در کم‌آزاری است» آیا به حقیقتی ویژه اشاره دارد؟ وقتی می‌گوید: «مباش در پی آزار و هرچه خواهی کن / که در شریعت ما غیر از این گناهی نیست» آیا همین است؟ چه کسی حقیقت را می‌فهمد؟ انسان دینی چگونه انسانی است؟ دنیا برای انسان چه جایگاهی دارد؟ آیا دامگاهی است که ناگزیر در آن فروافتاده و اینک باید از آن بجهد و بدان پشت یا بزنند. یا می‌تواند مثل سعدی آشکارا بگوید: «عاشقم بر همه عالم که همه عالم از اوست»؟ یا باید همچون حافظ سرخوشانه بگوید: «فردا شراب کوثر و حور از برای ماست / وامروز نیز شاهد مه‌روی و جام می» حافظ چه انسانی را در نظر دارد که می‌گوید: «در چمن هر ورقی دفتر حالی دگر است / حیف باشد که ز حال همه غافل باشی».

وی ادامه داد: دسته‌ی دیگر پرسش‌ها مربوط می‌شود به پیوند انسان امروز با شعر و اندیشه‌ی حافظ، یعنی انسان معاصر چگونه می‌تواند به حافظ نگاه کند؟ شعر حافظ چه نیازی از انسان معاصر را پاسخ می‌گوید؟ آیا انسان امروز که فاصله زیادی با انسان سده‌ی هشتم دارد، می‌تواند از آموزه‌های انسانی حافظ بهره‌مند باشد؟ اگر آری چگونه؟ آیا شعر حافظ برای تنگناهای معرفتی جهان معاصر و برای و ناهنجاری‌های روانی مردم امروز پیشنهادی دارد؟

استاد دانشگاه شیراز ادامه داد: بالاخره سوال پایانی اینکه آیا اصلاً می‌توان برای حافظ به دلیل خلق و خوی شاعرانگی و رفتارهای هنری او یک منظومه‌ی فکری روشن تصویر و تصور کرد؟ واگر نه، آیا باید از پی‌جویی چنین پرسش‌هایی دست کشید؟ این نکته‌ها و پرسش‌های دیگری از این دست می‌تواند در نشست علمی بیست و سومین یادروز حافظ در کانون توجه باشد.

دکتر حسن‌لی اعلام کرد: مرکز حافظ‌شناسی و کرسی پژوهشی حافظ، همچون سال‌های پیش، از همه‌ی اندیشمندان و حافظ‌پژوهان دعوت می‌کند که دستاوردهای تحقیقاتی خود را به شرط اینکه با نگاهی نو صورت گرفته باشد و سخنی تازه داشته باشد، به مرکز حافظ‌شناسی ارسال کنند.

به گزارش روابط عمومی مرکز حافظ‌شناسی، دکتر کاووس حسن‌لی مدیر مرکز حافظ‌شناسی و استاد کرسی پژوهشی حافظ در جمع خبرنگاران و اهالی رسانه اعلام کرد: مرکز حافظ‌شناسی موضوع علمی بیست و سومین یادروز حافظ در سال ۱۳۹۸ را، «حافظ و انسان دیروز و امروز» تعیین کرده است.

دکتر حسن‌لی با بیان این مقدمه که از گذشته‌های دور تاکنون «انسان و مفهوم انسانی» از سوی بسیاری از اندیشمندان جهان بارها و بارها تعریف و بازتعریف شده است و مکاتب فکری گوناگون تعریف‌های مختلفی از انسان و مفهوم انسانی دارند، بیان کرد: حافظ نیز در جایگاه یکی از شاعران اندیشمند و نام‌آور جهان، نگاه ویژه‌ی خود، به این مفهوم بنیادی دارد که در لابه‌لای سروده‌های بلندش بازتاب یافته است. از سوی دیگر، انسان معاصر و روابط انسانی در جهان امروز با روابط انسانی در چندین قرن پیش بسیار متفاوت است.

مدیر مرکز حافظ‌شناسی توضیح داد: این موضوع را از چندین زاویه می‌توان نگریند که در یک نگاه کلی می‌توان همه را در دو دسته جای داد: یکی بررسی مفهوم انسان در اندیشه‌ی حافظ و دیگری نگاه انسان معاصر به شعر حافظ. به سخنی دیگر هم نگاه حافظ به انسان در کانون توجه است و هم نگاه انسان امروز به حافظ. البته واژه‌ی «انسان» در غزلیات حافظ چندان در کانون توجه نبوده و پیکاربرد نیست، اما مفهوم انسان و انسان متعالی در سراسر دیوان حافظ به گونه‌ای فراگیر گسترده است. وی با اشاره به اینکه پرسش‌های گوناگونی را در پیوند با این موضوع می‌توان درافکند و انتظار می‌رود حافظ‌پژوهان بدان‌ها توجه کنند، ادامه داد: برای نمونه این پرسش‌ها مطرح می‌شود که حافظ در سده‌ی هشتم به انسان چگونه می‌نگرد؟ یا انسان متعالی از نظر حافظ کیست؟ رفتارهای شایسته‌ی انسان معتدل و متعادل از نگاه حافظ چیست؟ آیا وقتی به روشنی و بدون ابهام و تاویل‌پذیری می‌گوید: «مکن به فسق مباحات و زهد هم مفروش»، دنبال چگونه انسانی است؟ نظر به چه نوع انسان دارد؟

وی گفت: همچنین اینکه نسبت جسم و جان و تن و روان در نظر حافظ چگونه است؟ آیا تن آدمی زندانی است که روح او در آن گرفتار آمده است؟ آیا به همین دلیل باید هرچه زودتر و هرچه قوی‌تر به تخریب این زندان پرداخت؟ و روح را آزاد کرد؟ یا نه ملازمت جسم و جان از زمینه‌های پرورش انسان می‌تواند باشد؟ آیا انسان آفریده شده است تا در به‌سازی جامعه‌ی پیرامون خود و در ارتقای معنوی و اخلاقی دیگران هم بکوشد تا سعادت‌مند گردد یا آمده است تا با ریاضت جسم و پالایش روح، خود را به آسمان برگرداند؟ حافظ در این گونه مقولات انسان را چگونه می‌بیند؟

ایشان با طرح پرسش‌های دیگری نیز گفت: حافظ لسان‌الغیب از انسان چه همتی را خواهان است؟ دنبال چه نوع همتی است که می‌گوید: «ذره را تا نبود همت عالی حافظ / طالب چشمه‌ی خورشید درخشان نشود». آن طایر قدسی که باید همتش را بدرقه‌ی راه حافظ کند کیست و چیست؟ آیا انسانی را که حافظ در جست‌وجوی آن است باید در آسمان جست یا روی زمین هم هست. به عبارت دیگر، آیا انسان

از سوی خانم سعیده رضازاده، دانش‌آموخته‌ی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شیراز راه تصویب رسانید و نخستین «پژوهانه‌ی دکتر طاهری» را به او اعطا کرد.

طبق این گزارش، شورای علمی پژوهشی مرکز حافظ‌شناسی و کرسی پژوهشی حافظ، پس از بررسی صلاحیت علمی افراد داوطلب و طرح‌های پیشنهادی در پیوند با حافظ، خانم سعیده رضازاده را به‌عنوان «نخستین برنده‌ی پژوهانه‌ی دکتر طاهری»، برای انجام طرح پژوهشی با عنوان «رفتارهای هنری حافظ با عناصر طبیعی» اعلام کرد. به موجب اعطای این پژوهانه، وی از آغاز تیرماه ۱۳۹۸ متعهد گردیده است، طرح پژوهشی خود را به مدت یک‌سال به انجام برساند.

«پژوهانه‌ی دکتر طاهری» تفاهم‌نامه‌ی پژوهشی مرکز حافظ‌شناسی با دکتر زهرا طاهری

اعطای نخستین پژوهانه‌ی دکتر طاهری

به گزارش روابط عمومی مرکز حافظ‌شناسی، در پی تفاهم‌نامه‌ی پژوهشی مرکز حافظ‌شناسی با دکتر زهرا طاهری (مصوب فروردین‌ماه ۱۳۹۸) شورای علمی پژوهشی مرکز حافظ‌شناسی و کرسی پژوهشی حافظ، طرح ارائه‌شده

مرکز حافظ‌شناسی قرار می‌دهند و مرکز حافظ‌شناسی سالانه یک نفر را در قالب قرارداد یک‌ساله یا دو نفر را در قالب قرارداد شش‌ماهه (به شرط داشتن طرح پژوهشی مورد پذیرش) به‌کار می‌گیرد. مرکز حافظ‌شناسی در نظر دارد این پژوهانه را در اختیار دانش‌آموختگان دوره‌ی دکتری یا کارشناسی ارشد و هنرمندان واجد شرایط قرار دهد.

به گزارش روابط عمومی مرکز حافظ‌شناسی، در تاریخ ۲۶ فروردین‌ماه ۱۳۹۸، تفاهم‌نامه‌ای میان دکتر کاووس حسن‌لی، مدیر مرکز حافظ‌شناسی و کرسی پژوهشی حافظ و دکتر زهرا طاهری، استاد دانشگاه ملی استرالیا امضا شد.

براساس اهداف بلندمدت مرکز حافظ‌شناسی، مبنی بر توسعه‌ی پژوهش‌های علمی در پیوند با حافظ و جذب و حمایت از پژوهشگران مستعد و توانا، این تفاهم‌نامه بین مرکز حافظ‌شناسی-کرسی پژوهشی حافظ و دکتر زهرا طاهری در قالب «پژوهانه‌ی دکتر زهرا طاهری» تنظیم گردید.

به موجب این تفاهم‌نامه خانم دکتر طاهری، سالانه صدویست میلیون ریال به‌عنوان پژوهانه (گرننت)، در اختیار